

Uvodna riječ

Dragi čitatelji, ušli smo u treću godinu izlaženja časopisa Lahor. U ovome petome broju surađuju i ugledni i mladi znanstvenici, iz Hrvatske i inozemstva. Neke ćemo kratko i predstaviti. Zahvaljujemo svim autorima, ali i ostalim suradnicima, posebno recenzentima.

1. Znanstveni i stručni članci

U ovome su se broju slučajno našle dvije teme o kojima je pisalo dvoje ili troje autora. Jedna su odstupanja u ovladavanju hrvatskim jezikom, druga usporedba fonoloških pristupa srodnim pojavama u različitim jezicima.

Judit Navracsecs s Panonskoga sveučilišta (engl. *University of Pannonia*, mađ. *Pannon Egyetem*) u Veszprému piše o hrvatsko-mađarskome umnome rječniku. To je prvi rad u Lahoru na engleskome jeziku. Istražujući govorna odstupanja u pripovijedanju na temelju likovnoga predloška (o čovjeku i njegovu psu), utvrdila je da su umni rječnici J1 i J2 povezani s konceptualnim spremištem. Bez obzira koji je od jezika prvi (materinski), a koji drugi, čvršću i izravnu vezu sa konceptualnim spremištem ima onaj koji je od njih jači (MDL), dok slabiji jezik (LDL) ima slabiju vezu. Naime, često J2 postaje jači, iako je J1 prije usvojen. Autorica je magistrirala ruski na Sveučilištu Eötvös Loránd u Budimpešti, engleski na Sveučilištu u Veszprému, a doktorirala na Sveučilištu u Pečuhu. Objavila je radove o dvojezičnosti i trojezičnosti (dječjoj i odrasloj), psiholingvističkim vidovima višejezičnosti, ranome usvajanju drugoga jezika i umnom rječniku dvojezičnih osoba. Knjiga o leksičkim procesima u J2 koju je uredila prikazana je u 3. broju Lahora. Sveučilište na kojemu sada radi (do 2006. zvalo se Sveučilište u Veszprému) smješteno je u jednome od prvih mađarskih sveučilišnih gradova (hr. *Vesprim*, njem. *Weiszbrunn*) blizu Balatonskoga jezera. Otako je 1276. sveučilište uništeno, trebalo je gotovo sedamsto godina da ga Veszprém opet dobije.

Milvia Gulešić-Machata i Sanda Lucija Udier iz *Croatiuma* Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu proučile su odstupanja govornika različitih jezika koji uče hrvatski. Nakon kratkoga predstavljanja različitih podjela odstupanja i njihova istraživanja u hrvatskome, autorice su izvojile izvorna odstupanja. *Izvorna odstupanja* u struku je kao pojam 2003. na XVII. savjetovanju HDPL uvela prva autorica, koja je stekla iskustvo predavanja inojezičnoga hrvatskoga i na Visokoj učiteljskoj školi u Szombathelyu (Mađarska) i na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Bratislavi (Slovačka). Ovo je prvi rad u cijelosti posvećen toj vrlo važnoj temi i za izvornojezične hr-

vatske govornike, posebno normativne stručnjake i poučavatelje inojezičnoga hrvatskoga. Kad se sukobi normativna poželjnost i govorna stvarnost, nije jednostavno odlučiti kako postupiti s učenicima koji su usvojili odstupanja od izvornih govornika u svojoj okolini. Izvornojezična su odstupanja neka vrsta prijenosnih odstupanja, ali ne iz materinskoga jezika (tj. J1), nego iz različitih idioma samoga ciljnoga jezika, J2. No ako ih se usporedi s izvornojezičnim govornicima (kojima su neka razvojna, a druga prijenosna iz njihova materinskoga idioma kao J1 u hrvatski standardni jezik kao J2), onda bi poneka i bila razvojna. U svakome su slučaju dodirna (kontaktna) odstupanja jer se pojavljuju u izravnome dodiru s izvornim govornicima hrvatskoga, ne samo s poučavateljima.

Željka Macan, lektorica hrvatskoga na Sveučilištu u Grazu (Austrija) i Zrinka Kolaković iz Zagreba, koja je u Grazu provela semestar na stipendiji CEPUS, poduhvatile su se opsežne građe od osamdesetak pisanih radova studenata hrvatskoga u Grazu. U radu pokazuju primjere prijenosnih odstupanja inojezičnih govornika hrvatskoga kojima je njemački J1. Autorice su pokazale kako se mijenjaju vrste i tipovi odstupanja na višem razvojnome stupnju. Gramatička su odstupanja vrstom mnogobrojnija i obuhvaćaju veći broj jedinica, dok su (leksičko-)semantička raznovrsnošću najbrojnija i zbog svoje prirode prate studente tijekom ovladavanja hrvatskim. Ona se pojavljuju i na novim hrvatskim riječima najviše zbog višeznačnosti njemačkih riječi. Njihov rad pokazuje kako je odstupanja povremeno teško (jednoznačno) podijeliti ili protumačiti, katkad i razlikovati prijenosna od razvojnih. Mnogobrojni primjeri jasno pokazuju kako se odstupanja razlikuju u uočljivosti, stupnju prihvatljivosti i prepoznatljivosti. Tako su neka odstupanja slabije uočljiva i bitno ne narušavaju sporazumijevanje; druga su jače ili jako uočljiva i mogu, ali ne moraju nužno dovesti do nerazumijevanja ili nesporazuma; dok treća nisu (lako) uočljiva i prije mogu dovesti do nesporazuma, nego samoga nerazumijevanja, što komunikacijski može biti i nepoželjnije nego nerazumijevanje.

Mirjana Benjak, kroatistica sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Vesna Požgaj-Hadžić, kroatistica sa Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija), često zajedno pišu radove. U ovome su broju napisale članak o sprječavanju komunikacijskih smetnji u nastavi na udžbeničkim primjerima. Zajedno su uredile knjigu (2005) *Bez predrasuda i stereotipa: interkulturalna komunikacijska kompetencija u društvenom i političkom kontekstu* u kojoj su, osim hrvatskih i slovenskih, autori još i stručnjak iz Maroka i Velike Britanije, dok im je prošle godine (2007) izišla knjiga *Hrvatski izvana* kojoj je suautorica i M. Smolić. Mirjana Benjak radi na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Puli (prije je to bio dio Sveučilišta u Rijeci), doktorirala je radom iz metodike književnosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Napisala je dvije knjige: 1998. *Šolska ura z Wertherjem* (Ljubljana) sa S.

Fatur i 2001. *Književnost(i) u kontaktu*, te radove o književnosti i analize programa i udžbenika hrvatskoga kao J2. Vesna Požgaj-Hadžić, koja živi i radi u Sloveniji, doktorirala je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu s temom o govornim odstupanjima slovenskih učenika hrvatskoga. Bila je lektorica hrvatskoga jezika kao J2 na Sveučilištu u Pekingu, a četrnaest godina na *Oddelku za slovanske jezike in književnosti* Sveučilišta u Ljubljani, gdje je sada profesorica. Objavila je radove o hrvatskome književnome jeziku, kontrastivnim proučavanjem hrvatskoga i slovenskoga uključujući i dvojezični razvoj, o didaktici hrvatskoga kao stranoga jezika. Napisala je dvije knjige: 1990. *Vježbe iz hrvatskog ili srpskog jezika I* (Ljubljana); 2002. *Hrvaščina in slovenščina v stiku / Hrvatski i slovenski u kontaktu* (Ljubljana), te dvije spomenute knjige.

Aleksandra Ščukanec, germanistica i anglistica s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, usporedila je opise, nazive i obilježja rofonih glasova u hrvatskome, njemačkome i engleskome jeziku. Kad je svela različite fonetske i fonološke tradicije na svojevrstni zajednički nazivnik, što joj je omogućilo i posezanje u razgovornu i dijalektalnu građu, pokazalo se da osim razlika među tri promatrana jezika ima i dosta sličnosti.

Sanja Škifić, anglistica s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zadru, pokazala je različite pristupe anglista i kroatista jednakim ili sličnim pojavama: asimilacijama kao preinakama i adaptacijama kao prilagodbi glasova. Pokazala je kako su hrvatski pristupi razrađeniji.

Marinela Aleksovski, koja predaje hrvatski strancima na *Croaticumu*, u svojem je radu prikazala različite aktivnosti u nastavi inojezičnoga hrvatskoga za početnike. Rad bi mogao biti nadalje koristan poučavateljima bez stručnoga i radnoga iskustva s inojezičnim govornicima.

Zrinka Jelaska i Lidija Cvikić u radu iz rubrike *Pojmovi i nazivlje* raspravile su o pojmovima *assessment* i *evaluation* i predložile hrvatske nazive zajedno s odrednicama.

2. Prikazi knjiga

I u ovome su broju predstavljene dvije knjige. Petar Vuković predstavio je knjigu *Hrvatski jezik* (2006) uglednoga ruskoga slavista i kroatista Artura Rafaelovića Bagdasarova, profesora na Ruskome državnome socijalnome sveučilištu u Moskvi. Diplomirao je slavistiku na Filološkome fakultetu Lenjingradskoga (Petrogradskoga) državnoga sveučilišta. Doktor znanosti postao je obranivši disertaciju o razlikama između hrvatskoga i srpskoga jezika na svim razinama jezične strukture, a do sada je objavio više od pedeset znanstvenih knjiga, članaka i priručnika. Ovaj vrlo plodni znanstvenik, po narodnosti Armenac, očiti je zaljubljenik u hrvatski jezik. Već godinama proučava različita područja hrvatskoga standardnoga jezika kao što su leksikologija, norma standardnoga jezika i leksikografija. Članke o hrvatskome

jeziku redovito objavljuje (i) u Hrvatskoj. Napisao je knjige (2004) *Hrvatski književni jezik u drugoj polovici 20. stoljeća* (rus. *Horvatskij litereturnyj jazyk vtoroj poloviny XX veka*), koja ruskim čitateljima omogućuje da vide hrvatski jezik drugačije nego tijekom jugoslavenske prošlosti, prvi ruski Razlikovnik, zatim priručnik za ruske turiste koji dolaze u Hrvatsku... Autor je i prvoga *Hrvatsko-ruskoga rječnika* (rus. *Horvatsko-russkij slovar*) na kojemu je radio oko pet godina. U prvome izdanju (1999) bilo je oko 5 500 riječi, u drugome (2003) oko 20 000, dok treće izdanje (2007) naslovljeno *Novi hrvatsko-ruski rječnik* (rus. *Novyj horvatsko-russkij slovar*) ima oko 30 000 riječi i kratku hrvatsku gramatiku.

Martina Kekelj predstavila je knjigu Nives Opačić *Hrvatski jezični putokazi*. To je već treća knjiga koja se u Lahoru prikazuje, što pokazuje da je Nives Opačić kao jezikoslovka koja neumorno brani hrvatski jezik vrlo popularna i među mlađim koleg(ic)ama.

3. *Kronike i najave*

Zabilježena su tri međunarodna znanstvena skupa: jedan krajem prošle, 2007. godine, drugi u veljači, a treći u travnju ove 2008. godine.

Katarina Aladrović prikazala je skup o ranome učenju hrvatskoga jezika na kojemu su sudjelovali i voditelji pet znanstvenih projekata na Učiteljsko-me fakultetu u Zagrebu. Zrinka Kolaković prikazala je međunarodni kolokvij na kojemu su sudjelovali hrvatski i makedonski stručnjaci okupljeni oko bilateralnoga projekta, ali i drugi stručnjaci. Tanja Brešan i Goran Matas prikazali su okrugli stol na Braču na kojemu su se okupili jezikoslovci, predstavnici državnih tijela i predstavnici hrvatskih studija u zemlji i inozemnih (Kanada i Australija).

U ovome je broju najavljeno nekoliko skupova i dvije škole hrvatskoga jezika.

Na dobro vam bilo čitanje!

Glavna urednica